ATHANASIOS RANTOS
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2021. február 23. [1]

C-603/20. PPU. sz. ügy

SS
kontra
MCP

(a High Court of Justice [England & Wales], Family Division [felsőbíróság {Anglia és Wales}, családjogi kollégium, Egyesült Királyság] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás – A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – 2201/2003/EK rendelet – Joghatóság, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban – 10. cikk – Joghatóság gyermek jogellenes elvitele esetén – A gyermek harmadik országba történő jogellenes elvitele, ahol szokásos tartózkodási helyet szerez – A gyermek mindenek felett álló érdeke – Azon tagállam bíróságai joghatóságának időbeli korlátozás nélküli megtartása, ahol a jogellenes elvitelt közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett”

I. Bevezetés

1. Egy brit állampolgár gyermeket, akinek az Egyesült Királyságban volt a szokásos tartózkodási helye, az anyja jogellenesen egy harmadik országba visz, a jelen esetben Indiába, ahol szokásos tartózkodási helyet szerez. E gyermek apja brit bírósághoz keresetet nyújt be a gyermek Egyesült Királyságba való visszavitelének elrendelése, valamint láthatási jog biztosítása érdekében.

2. Rendelkezik-e joghatósággal e brit bíróság egy ilyen keresetről történő határozathozatalra a 2201/2003 rendelet [2] 10. cikke alapján? Lényegében ezt a kérdést teszi fel a High Court of Justice (England & Wales), Family Division (felsőbíróság [Anglia és Wales], családjogi kollégium, Egyesült Királyság).

3. A jelen ügyben ezért e rendelet 10. cikkének területi hatályát és alkalmazási feltételeit kell vizsgálni.

4. Elemzésem végén arra fogok javaslatot tenni, hogy egy gyermek harmadik országba történő jogellenes elvitele esetén azon tagállam bíróságai, amelyben e gyermek az elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül megtartják joghatóságukat, beleértve azt az esetet is, amikor az említett gyermek e harmadik országban szokásos tartózkodási helyet szerez.

1 Eredeti nyelv: francia.

2 A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i tanácsi rendelet (HL 2003. L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o., helyesbítések: HL 2013. L 82., 63. o.; HL 2018. L 33., 5. o.). A 2201/2003 rendeletet „Brüsszel IIa rendeletnek” is nevezik.

II. Jogi háttér

A. A nemzetközi jog

5. A szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról szóló, Hágában, 1996. október 19-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: az 1996. évi hágai egyezmény; kihirdette a 2005. évi XCL. törvény) a gyermekek védelmének nemzetközi helyzetekben történő megerősítésére és az aláíró államok jogrendszerei közötti összeütközések elkerülésére irányuló szabályokat ír elő a joghatóság, az alkalmazandó jog, a gyermekvédelmi intézkedések elismerése és végrehajtása területén.

6. Ezen egyezmény 7. cikke értelmében:

„1. A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetén annak a szerződő államnak a hatóságai, amelyben az elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási helye volt, mindaddig megtartják joghatóságukat, amíg a gyermek más államban nem szerez szokásos tartózkodási helyet, és

a) minden, felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv el nem fogadja az elvitelt, illetve a visszatartást; vagy

b) a gyermek azon időponttól számított legalább egy éve e másik államban tartózkodik, hogy a felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv tudomást szerzett vagy tudomást kellett volna hogy szerezzen a gyermek hollétéről, nincs elbírálás alatt az ezen az időszakon belül benyújtott visszaadás iránti kérelem, és a gyermek új környezetébe beilleszkedett.

2. A gyermek elvitele vagy visszatartása jogellenesnek minősül, amennyiben:

a) sérti az azon állam joga szerint egy személynek, egy intézménynek vagy más szervnek – akár együttesen, akár kizárólagosan – juttatott felügyeleti jogokat, amelyben a gyermeknek az elvitelét vagy visszatartását közvetlenül megelőzően a szokásos tartózkodási helye volt, és

b) ezeket a jogokat az elvitel vagy visszatartás időpontjában – együttesen vagy kizárólagosan – ténylegesen gyakorolták vagy azok gyakorlásában éppen az elvitel vagy visszatartás akadályozta meg az arra jogosultakat.

A fenti a) pontban említett felügyeleti jogok keletkezhetnek különösen jogszabály, bírósági vagy közigazgatási határozat, vagy az azon állam joga szerint joghatással bíró egyezség alapján.

3. Mindaddig, amíg az 1. bekezdésben elsőként említett hatóságok megtartják joghatóságukat, annak a szerződő államnak a hatóságai, amelybe a gyermeket elvitték vagy amelyben visszatartják, a 11. cikk alapján csak olyan sürgős intézkedéseket tehetnek, amelyek a gyermek személyének vagy vagyonának védelmében szükségesek.”

B. Az uniós jog

1. A Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból történő kilépésére vonatkozó rendelkezések

7. A Tanács a Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről szóló megállapodás megkötéséről szóló, 2020. január 30-i (EU) 2020/135 tanácsi határozatával [3] (a továbbiakban: a kilépésről rendelkező megállapodás) az Európai Unió és az Európai Atomenergia-közösség nevében jóváhagyta az e határozathoz csatolt e megállapodást. [4]

8. A kilépésről rendelkező megállapodásnak „Az Európai Unió Bírósága előtt folyamatban lévő ügyek” címet viselő 86. cikke a 2. és 3. pontjában a következőket mondja ki:

„2. Az Európai Unió Bírósága továbbra is joghatósággal rendelkezik arra, hogy az átmeneti időszak vége előtt az Egyesült Királyság bíróságai által hozzá benyújtott kérelemre előzetes döntést hozzon.

3. E fejezet alkalmazásában úgy kell tekinteni, hogy az Európai Unió Bírósága előtti eljárás abban az időpontban indult, vagy az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet abban az időpontban nyújtották be, amikor az eljárást megindító iratot a Bíróság vagy – az ügy típusától függően – a Törvényszék hivatala nyilvántartásba vette.”

9. A kilépésről rendelkező megállapodás 126–132. cikkének megfelelően az átmeneti időszak alatt, amely e megállapodás hatálybalépésének napján kezdődik és 2020. december 31-én ér véget - kivéve meghosszabbítás esetén – az uniós jog az Egyesült Királyságra és területére az említett megállapodás által előírt feltételekkel továbbra is alkalmazandó.

2. A 2201/2003 rendelet

10. A 2201/2003 rendelet (1), (2), (12), (21) és (33) preambulumbekezdése értelmében:

„(1) Az Európai Közösség célul tűzte ki egy szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtését, ahol biztosított a személyek szabad mozgása. E célból a Közösségnek egyebek között olyan intézkedéseket kell elfogadnia a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén, amelyek a belső piac megfelelő működéséhez szükségesek.

(2) Az Európai Tanács tamperei ülésén helyt adott a bírósági határozatok kölcsönös elismerése elvének, amely egy valóságos jogi térség létrehozásához elengedhetetlen, és prioritásként határozta meg a láthatási jogokat.

[…]

(12) Ezen rendeletben megállapított szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság jogalapját a gyermek alapvető érdekeinek figyelembevételével [helyesen: A szülői felelősségre vonatkozó ügyekben a joghatóság vonatkozásában e rendeletben megállapított szabályokat a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével] alakítják ki, különösen a fizikai közelség alapján. Ez azt jelenti, hogy a joghatóságot mindenekelőtt a gyermek szokásos tartózkodási helye

3 HL 2020. L 29., 1. o.

4 HL 2020. L 29., 7. o.

szerinti tagállam szerint kell megállapítani, kivéve azokat a bizonyos eseteket, amikor megváltozik a gyermek tartózkodási helye [helyesen: kivéve a gyermek tartózkodási helye megváltozásának bizonyos eseteit], vagy ha a szülői felelősséget gyakorlók között megállapodás jön létre.

[…]

(21) A tagállamokban meghozott határozatok elismerését és végrehajtását a kölcsönös bizalom elvére kell alapozni, és az elismerés megtagadásának jogalapját a szükséges minimális szinten kell tartani.

[…]

(33) Ez a rendelet elismeri az alapvető jogokat és betartja az Európai Unió Alapjogi Chartájának elveit. Különösen arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikke előírja.”

11. E rendeletnek az „Alkalmazási kör és fogalommeghatározások” címet viselő I. fejezetének „Hatály” címet viselő 1. cikke az (1) és (2) bekezdésében a következőket mondja ki:

„(1) Ezt a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül az alábbiakkal kapcsolatos polgári ügyekben kell alkalmazni:

[…]

b) a szülői felelősség megállapítása, gyakorlása, átruházása, korlátozása vagy megszüntetése.

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában említett ügyek különösen a következőkkel foglalkoznak:

a) felügyeleti jog és kapcsolattartási jog;

[…]”

12. Ugyanezen rendeletnek szintén az I. fejezetében szereplő „Fogalommeghatározások” címet viselő 2. cikke a következőt írja elő:

„E rendelet alkalmazásában:

[…]

3) »tagállam«: Dánia kivételével az összes tagállam;

[…]

7) »szülői felelősség«: egy gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jog és kötelesség, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol. A szülői felelősség magában foglalja a felügyeleti jogot és a láthatási jogot is.

[…]

11) »jogellenes elvitel vagy visszatartás«: egy gyermek elvitele vagy visszatartása,

a) amennyiben azt sérti a határozat vagy jogszabály hatálya alapján, illetve azon tagállam joga szerint jogilag kötelező megállapodás útján [helyesen: amennyiben az sérti az azon tagállam joga szerint hozott bírósági határozat vagy jogszabály hatálya alapján, illetve hatályos megállapodás útján] szerzett felügyeleti jogokat, ahol a gyermek közvetlenül az elvitel vagy visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;

és

b) feltéve, hogy az elvitel vagy visszatartás időpontjában a felügyeleti jogokat közösen vagy önállóan ténylegesen gyakorolták, vagy gyakorolták volna, ha az elvitelre vagy visszatartásra nem kerül sor. A felügyeletet közösen gyakoroltnak kell tekinteni, ha határozat vagy jogszabály hatálya értelmében a szülői felelősség egyik gyakorlója nem határozhat a gyermek tartózkodási helyéről a szülői felelősség másik gyakorlójának hozzájárulása nélkül.”

13. A 2201/2003 rendeletnek a „Joghatóság” címet viselő II. fejezete a 8–15. cikket magában foglaló 2. szakaszában tartalmazza a szülői felelősségre vonatkozó joghatósági szabályokat.

14. A rendelet „Általános joghatóság” című 8. cikke a következőt írja elő:

„(1) Egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek olyan gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bíróság megkeresésekor [helyesen: a bírósághoz fordulás időpontjában] az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik.

(2) Az (1) bekezdést a 9., 10. és 12. cikk rendelkezéseire figyelemmel kell alkalmazni.”

15. E rendelet „Joghatóság a gyermek jogellenes elvitele esetében” című 10. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„A gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében azon tagállam bíróságai, amelyben az elvitelt [helyesen: a jogellenes elvitelt] vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, mindaddig megtartják joghatóságukat, amíg a gyermek másik tagállamban szokásos tartózkodási helyet nem szerez, és:

a) minden felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv el nem fogadja az elvitelt, illetve visszatartást;

vagy

b) a gyermek legalább egy éve tartózkodik az említett másik tagállamban azt követően, hogy a felügyeleti joggal rendelkező személy, intézmény vagy más szerv tudomást szerzett, illetve tudomást szerezhetett a gyermek hollétéről, és a gyermek beilleszkedett új környezetébe, továbbá az alábbi feltételek közül legalább egy teljesül:

   i. i. egy éven belül azt követően, hogy a felügyeleti jog gyakorlója tudomást szerzett vagy tudomást kellett szereznie a gyermek tartózkodási helyéről, nem nyújtottak be a visszavitel iránti kérelmet annak a tagállamnak az illetékes hatóságaihoz, ahová a gyermeket elvitték, illetve amelyben visszatartották;

   ii. a felügyeleti jogok gyakorlója által benyújtott visszaviteli kérelmet visszavonták és nem nyújtottak be új kérelmet az i. pontban [helyesen: alpontban] meghatározott határidőn belül;

   iii. a 11. cikk (7) bekezdése alapján lezárták azt az ügyet, amelyet azon tagállam bírósága előtt folytattak, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett;

iv. a gyermek visszaviteléről nem rendelkező, felügyeletről szóló határozatot hoztak annak a tagállamnak a bíróságai, ahol a gyermek közvetlenül a jogellenes elvitel, illetve visszatartás előtt szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.”

16. A rendelet „Megállapodás a joghatóságról” [helyesen: A joghatóság kiterjesztése] című 12. cikke értelmében:

„(1) A házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelemben [helyesen: kérelemmel kapcsolatban] a 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bíróságai akkor rendelkeznek joghatósággal az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősségre vonatkozó ügyekben is, amennyiben:

a) legalább az egyik házastárs a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősséget gyakorol;

és

b) a házastársak és a szülői felelősség gyakorlói kifejezetten vagy más egyértelmű módon elfogadták a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének [helyesen: a bírósághoz fordulás] időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja [helyesen: és az a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja].

[…]

(3) Valamely tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek a szülői felelősséggel kapcsolatban az (1) bekezdésben említett eljárásoktól eltérő eljárások esetében is, amennyiben:

a) a gyermeket szoros kötelék fűzi az említett tagállamhoz, különösen ha a szülői felelősség jogosultjainak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik az adott tagállamban, vagy a gyermek az adott tagállam állampolgára;

és

b) az eljárás valamennyi részes fele kifejezetten vagy egyéb egyértelmű módon elfogadta a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének [helyesen: a bírósághoz fordulás] időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja [helyesen: és az a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja].

(4) Amennyiben a gyermek egy olyan harmadik állam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely nem szerződő fele a[z 1996. évi] Hágai Egyezménynek, az e cikk szerinti joghatóság úgy tekintendő, mint amely a gyermek érdekét szolgálja, különösen ha megállapítják, hogy nincs lehetőség eljárás lefolytatására az adott harmadik államban.”

17. A 2201/2003 rendelet „Fennmaradó joghatóság” címet viselő 14. cikke a következőket mondja ki:

„Amennyiben egyetlen tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal a 8–13. cikk alapján, a joghatóságot minden tagállamban az adott állam joga határozza meg.”

C. Az Egyesült Királyság joga

18. A Family Law Act 1986 (1986. évi családjogi törvény) 1–3. cikke Anglia és Wales bíróságainak joghatóságára vonatkozik a szülői felelősség tárgyában történő határozathozatalt illetően.

III. Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

19. P (a továbbiakban: gyermek) brit állampolgár, az előzetes döntéshozatalra utaló határozat időpontjában három év és négy hónapos. A gyermek szülei – akik nem házasok, de a szülői felügyeletet közösen gyakorolják –, indiai állampolgárok, és az Egyesült Királyságban tartózkodási engedéllyel rendelkeznek.

20. A gyermek anyja, MCP (a továbbiakban: anya) azt állítja, hogy őt és a gyermeket a gyermek apja, SS (a továbbiakban: apa) bántalmazta, és 2017 novemberében négy hónapra Indiába menekült a gyermekkel, mivel az Egyesült Királyságban nem volt semmilyen segítsége. Az anya a további kapcsolati erőszakot követően 2018 októberében ismét Indiába menekült a gyermekkel.

21. 2019 áprilisában átmenetileg, két hétnél rövidebb időre az Egyesült Királyságba hozta a gyermeket azzal az indokkal, hogy az indiai bevándorlási szabályok alapján a gyermek nem maradhatott 180 napnál hosszabb ideig Indiában. 2019 áprilisa óta a gyermek megszakítás nélkül Indiában van. Az anya visszatért az Egyesült Királyságba, hogy ott éljen, és a gyermeket az anyai nagyanyjánál hagyta.

22. Az apa egy másik nőt vett feleségül, akitől gyermeke született. Az apa 2018 óta nem látta a gyermekét, és azt szeretné, hogy a gyermek vele éljen, vagy másodlagosan, hogy kapcsolatban legyen vele.

23. 2019. november 26-án az anya keresetet indított a Family Court de Chelmsford (chelmsfordi családjogi bíróság, Egyesült Királyság) előtt egy különös kérdésekre vonatkozó határozathozatal érdekében *(specific issue order)*, a „gyermek tartózkodási helye megváltoztatásának engedélyezése” *(permission to change jurisdiction of the child)* tárgyában. Az e kérelem tárgyában hozott végzés jelzi, hogy e bíróság a gyermek szokásos tartózkodási helyére tekintettel úgy ítélte meg, hogy joghatósággal rendelkezik az ügyben.

24. 2020. augusztus 26-án az apa keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróság, a High Court of Justice (England & Wales), Family Division (felsőbíróság [Anglia és Wales], családjogi kollégium) előtt a gyermek Egyesült Királyságba való visszavitelének elrendelése és láthatási jog biztosítása érdekében.

25. A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróságnak az anya és az apa jelen indítvány 23. és 24. pontjában említett kérelmeiről kell határoznia.

26. E bíróság hangsúlyozza, hogy még ha teljes mértékben figyelembe is veszi az anya érveit, nagyon valószínű, hogy a magatartását a gyermek Indiába való jogellenes elvitelének vagy Indiában való visszatartásának kell tekinteni.

27. Mivel az alapeljárásban történő határozathozatalt illetően felmerült a kérdést előterjesztő bíróság joghatóságának kérdése, e bíróság kételyeket fogalmaz meg ezzel kapcsolatban, rámutatva, hogy a közvetlen hatályú és a brit joghoz képest elsőbbséggel rendelkező 2201/2003 rendeletet kell elsősorban alkalmazni az 1986. évi családjogi törvény 1–3. cikkével szemben. Egyébiránt e bíróság úgy véli, hogy bár a gyermeket a 2020. szeptember 7-i tárgyaláson bírósági gyámság alá helyezték, e körülmény nincs hatással az alapeljárásban történő határozathozatalt illető joghatóságára.

28. Az említett bíróság utal arra, hogy amikor az apa 2020. augusztus 26-án benyújtotta a keresetét, a gyermek 22 hónapja Indiában volt, ahol az anyai nagyanyjával élt, és hogy ezen időszak alatt két hetet töltött az Egyesült Királyságban, 2019 áprilisában. Következésképpen 2020. augusztus 26-án a gyermek teljes mértékben beilleszkedett az indiai társadalmi és családi környezetbe. A kérdést előterjesztő bíróság ebből azt a következtetést vonja le, hogy ebben az időpontban a gyermek szokásos tartózkodási helye Indiában volt, és ebből eredően nincs joghatósága a 2201/2003 rendelet 8. cikke alapján az alapeljárásban történő határozathozatalra.

29. Egyébiránt e bíróság szerint az anya 2020. augusztus 26-ig egyszer sem fogadta el egyértelműen az angol bíróság joghatóságát a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó kérdésekről történő határozathozatalra. Következésképpen az említett bíróság úgy véli, hogy a 2201/2003 rendelet 12. cikke alapján nem rendelkezik joghatósággal.

30. E rendelet 10. cikkét illetően a szó szerinti értelmezésből következik, hogy e cikk két tagállam bírósága közötti kapcsolatra vonatkozik. Ezen értelmezés a Brüsszel IIa rendelet alkalmazásáról szóló bizottsági útmutató [5] 4.2.1.1. pontjában szerepel (a továbbiakban: útmutató). Mindenesetre a Court of Appeal (England & Wales), Civil Division (fellebbviteli bíróság [Anglia és Wales] polgári kollégium, Egyesült Királyság) a 2014. július 29-itéletében [6] az említett 10. cikk globális hatályát elismerő értelmezést fogadott el.

31. Végül a Bíróság az UD ítélet [7] 33. pontjában Saugmandsgaard Øe főtanácsnok indítványát [8] követve megállapította, hogy a 2201/2003 rendelet 9., 10. és 15. cikkének szövege szükségszerűen magában foglalja azt, hogy az alkalmazásuk több tagállam bíróságai között felmerülő, lehetséges joghatósági kollízió függvénye. Mindazonáltal e megfontolás nem feltétlenül szükséges ebben az ügyben a jogvita eldöntéséhez, így *obiter dictumnak* is minősülhet.

32. Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az alapügy elbírálására vonatkozó joghatósága a 2201/2003 rendelet 10. cikkének területi hatályától függ, amelynek értelmezése nem egyértelmű.

33. E körülmények között a High Court of Justice (England & Wales), Family Division (felsőbíróság [Anglia és Wales], családjogi kollégium, Egyesült Királyság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Fenntartja-e a [2201/2003] rendelet 10. cikke időbeli korlátozás nélkül valamely tagállam joghatóságát, ha a szóban forgó tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermeket jogellenesen vitték el olyan harmadik országba (vagy tartották abban vissza), amely az ilyen elvitelt (vagy visszatartást) követően idővel a szokásos tartózkodási helyévé vált?”

IV. A sürgősségi eljárásról

34. A kérdést előterjesztő bíróság a 2020. november 16-án benyújtott beadványában a Bíróság eljárási szabályzatának 107. cikke alapján a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem sürgősségi eljárásban történő elbírálását kérte. E kérelem alátámasztására e bíróság arra hivatkozik, hogy a múló idő súlyosan, sőt visszafordíthatatlanul árthat a gyermek és az egyik szülő, jelen esetben az apa közötti kapcsolatnak vagy a gyermek fejlődésének, valamint a családjába és a társadalmi környezetébe történő beilleszkedésének.

35. A Bíróság ötödik tanácsa 2020. december 2-án az előadó bíró javaslatára és a főtanácsnok meghallgatását követően akként határozott, hogy e kérelemnek helyt ad.

36. Írásbeli észrevételeket terjesztett elő az apa, az anya, valamint a Bizottság. Mind előterjesztették szóbeli észrevételeiket is a 2021. február 4-én tartott tárgyaláson.

5 Ezen útmutató elérhető az alábbi internetes oldalon: https://publications.europa.eu/fr/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed/language-fr.

6 Megtekinthető az alábbi linken: http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2014/1101.html

7 2018. október 17-i ítélet (C-393/18 PPU, a továbbiakban: UD ítélet, EU:C:2018:835).

8 Az UD ügyre vonatkozó indítvány (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, 4. lábjegyzet).

V. Elemzés

37. Előzetesen megjegyzem, hogy a 2020. február 1-jén hatályba lépett, kilépésről rendelkező megállapodás 86. cikkéből következik, hogy az Európai Unió Bírósága továbbra is joghatósággal rendelkezik arra, hogy az átmeneti időszak vége előtt az Egyesült Királyság bíróságai által hozzá benyújtott kérelemre előzetes döntést hozzon. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet a Bíróság Hivatala 2020. november 16-án vette nyilvántartásba. A Bíróság tehát továbbra is joghatósággal rendelkezik az e kérelemről történő döntéshozatalra.

38. Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azon tagállam bíróságai, amelyben a jogellenes elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül megtartják joghatóságukat, amennyiben e gyermeket harmadik országba vitték, beleértve azt is, ha e harmadik országban az említett gyermek szokásos tartózkodási helyet szerez.

A. A 2201/2003 rendelet 10. cikkéről

1. Előzetes megfontolások

a) A 2201/2003 rendelet területi hatályáról

39. A 2201/2003 rendelet nem határozza meg kifejezetten a területi hatályát. A Bíróság előtt felmerül a kérdés, hogy e rendelet általános jelleggel a kizárólag tagállamokat érintő jogviszonyokra alkalmazandó, vagy harmadik országokra is vonatkozhat.

40. Így az UD ítélet alapjául szolgáló ügyben – amely egy tagállam, jelen esetben az Egyesült Királyság és egy harmadik ország, nevezetesen a Bangladesi Népi Köztársaság közötti lehetséges joghatósági összeütközésre vonatkozott –, a Bíróság vizsgálta a hatáskörét az elé terjesztett, különösen a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó kérdések megválaszolására.

41. E tekintetben a Bíróság először is megjegyezte, hogy e rendeletnek a hatályát megállapító 1. cikke úgy határozza meg azokat a polgári ügyeket, amelyekben az említett rendeletet alkalmazni kell, illetve amelyekben nem alkalmazható, hogy a rendelet területi hatályát illetően nem utal semmifajta korlátozásra.[9] A Bíróság hozzátette, hogy a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdését illetően e rendelkezés szerint egy tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek az olyan, gyermek feletti szülői felelősségre vonatkozó ügyekben, aki a bírósághoz fordulás időpontjában az adott tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, és az említett rendelkezésben nem található utalás arra, hogy az e cikkben foglalt, szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekre vonatkozó általános joghatósági szabály alkalmazásának feltétele több tagállamot érintő jogviszony fennállása lenne.[10]

42. A Bíróság ezt követően megállapította, hogy a 2201/2003 rendelet elismerési és végrehajtási szabályaitól is különbözik a rendelet 8. cikkének (1) bekezdése, amely a tagállami bíróságok által hozott határozatok elismerésére korlátozódik.[11] Végül a Bíróság rámutatott, hogy az említett rendeletben foglalt egységes joghatósági szabályokat nem kizárólag a belső piac működésével tényleges

9 UD ítélet, 31. pont

10 UD ítélet, 32. pont.

11 UD ítélet, 34. és 35. pont.

és elégséges kapcsolatot mutató, meghatározásánál fogva több tagállamot érintő helyzetekben kell alkalmazni, még ha magának a joghatósági szabályok e rendelet általi egységesítésének bizonyosan az is a célja, hogy a belső piac működésének az e tárgyban fennálló nemzeti jogszabályok különbözőségéből adódó akadályait megszüntesse. [12]

43. A Bíróság az elemzésének végén megállapította, hogy a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdésében foglalt általános joghatósági szabályt az egy tagállam és egy harmadik ország bíróságai közötti viszonyokat érintő jogvitákra is lehet alkalmazni, nem csak a több tagállamhoz tartozó bíróságok közötti viszonyokra, és ezért hatáskörrel rendelkezik arra, hogy a feltett kérdésekre választ adjon. [13]

44. Következésképpen a Bíróság ítélkezési gyakorlatából egyértelműen következik, hogy a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdése alkalmazható harmadik országokat érintő jogviszonyokra, annak ellenére, hogy e rendelkezés szövege sehol nem említi ezen országokat.

b) A 2201/2003 rendelet 8. és 10. cikke közötti kapcsolatról

45. A címéből kitűnően a 2201/2003 rendelet 8. cikke általános joghatósági szabályt állapít meg a szülői felelősségre vonatkozóan. Egyébiránt továbbra is a szülői felelősség tárgyában e rendelet 10. cikke különös joghatósági szabályt ír elő a gyermek jogellenes külföldre vitele esetén.

46. A jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság a határozatában nagyon valószínűnek tartja, hogy az anya magatartása a gyermek Indiába történő jogellenes elvitelének vagy ott történő visszatartásának felel meg. Ebben az esetben véleményem szerint nem kétséges, hogy a 2201/2003 rendeletnek kizárólag a 10. cikkét kell alkalmazni.

47. E rendelet 8. cikkének (2) bekezdése ugyanis előírja, hogy e cikk (1) bekezdését „a 9., 10. és 12. cikk rendelkezéseire figyelemmel kell alkalmazni”. Másképp megfogalmazva az említett rendelet 10. cikke különös joghatósági szabálynak minősül, amely *lex specialisként* elsőbbséget élvez ugyanezen rendelet 8. cikkének (1) bekezdésével szemben az általa konkrétan szabályozni kívánt helyzetekben, vagyis a gyermek jogellenes elvitele esetén. [14]

48. Következésképpen a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében a szülői felelősséget illetően kizárólag a 2201/2003 rendelet 10. cikkét lehet alkalmazni a tagállami bíróságok joghatóságának meghatározásához.

2. A 2201/2003 rendelet 10. cikkének hatályáról a gyermek harmadik országba történő jogellenes elvitele esetén

49. Meg kell vizsgálni a 2201/2003 rendelet 10. cikkének hatályát abban az esetben, amelyben a valamely tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermeket jogellenesen harmadik országba viszik, ahol szokásos tartózkodási helyet szerez, amint az az alapeljárásban is történt.

50. E tekintetben a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak szövegét, hanem szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi. [15]

12 Lásd ebben az értelemben: UD ítélet, 40. pont

13 UD ítélet, 41. és 42. pont.

14 Lásd ebben az értelemben: 2018. szeptember 20-i Rudigier ítélet (C-518/17, EU:C:2018:757, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

15 2020. május 14-i Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság ítélet (C-924/19 PPU és C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, 113. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

a) A 2201/2003 rendelet 10. cikkének rendszeréről

51. A 2201/2003 rendelet 10. cikke előírja, hogy a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása esetében azon tagállam bíróságai, amelyben az elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, mindaddig megtartják joghatóságukat, amíg a gyermek másik tagállamban szokásos tartózkodási helyet nem szerez, és az e cikk által felsorolt bizonyos feltételek teljesülnek.

52. Az említett cikket első megközelítésben úgy is lehet értelmezni, hogy az csak akkor alkalmazható, ha a gyermeket másik tagállamba vitték.[16] Véleményem szerint azonban nem ez a helyes értelmezés. Ugyanezen cikk ugyanis két különálló részből áll, a meghatározó elem a „*megtartják a joghatóságukat*" kifejezés. A 2201/2003 rendelet 10. cikkét tehát a következők szerint kell értelmezni.

53. Amennyiben a gyermeknek valamely tagállamban van a szokásos tartózkodási helye, mint a jelen esetben is, e tagállam bíróságai *mindaddig* megtartják a joghatóságukat, *amíg* e gyermek „*másik tagállamban*" szokásos tartózkodási helyet nem szerez. Mivel a szöveg kizárólag másik tagállamot említ, ebből véleményem szerint az következik, hogy amennyiben a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása *harmadik ország* felé irányul vagy harmadik országban valósul meg, azon tagállam bíróságai, amelyben e gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, *továbbra is joghatósággal rendelkeznek*.

54. Véleményem szerint, bár a 2201/2003 rendelet 10. cikke kizárólag a tagállamokat említi, az a harmadik országokat érintő jogviszonyokat is szabályozza abban az értelemben, hogy az ilyen jogviszonyok nem vezethetnek a joghatóságnak e harmadik ország bíróságai részére történő átruházásához. Nincs jelentősége annak, hogy az említett gyermek szokásos tartózkodási helyet szerez az említett harmadik országban, amennyiben – tekintettel e rendelet 10. cikkére –, nem szerez szokásos tartózkodási helyet valamely másik tagállamban.

55. Következésképpen, a két tagállam közötti helyzettől eltérően, azon tagállam bíróságai, amelyben a harmadik országba történő jogellenes elvitelt megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül megtartják joghatóságukat *(perpetuatio fori)*.

56. Másképp megfogalmazva, figyelemmel a 2201/2003 rendelet 10. cikkének szövegére, nincs „joghézag" arra a helyzetre, amelyben a gyermek jogellenes elvitele vagy visszatartása *harmadik országot* érint. Mivel az elvitel nem valamely tagállam felé irányul, *mindig* az eredeti tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal az e gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségről történő határozathozatalra.

b) A 2201/2003 rendelet 10. cikkének összefüggése

57. Azt az értelmezést, amely szerint azon tagállam bíróságai, amelyben a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül megtartják joghatóságukat a gyermek harmadik országba történő jogellenes elvitele esetén, véleményem szerint megerősíti a 2201/2003 rendelet 10. cikkének összefüggése.

58. Amint ugyanis azt a jelen indítvány 40–43. pontja kifejti, a Bíróság kifejezetten elismerte, hogy a 2201/2003 rendeletnek a szülői felelősséggel kapcsolatos általános joghatóságra vonatkozó 8. cikkének (1) bekezdését alkalmazni lehet harmadik országokat érintő jogviszonyokra.

16 Lásd ebben az értelemben: Pataut, É., és Gallant, E., „Article 10", Magnus, U., Mankowski, P. irányítása alatt, *Brussels IIbis Regulation*, Otto Schmidt, Köln, 2017., 123. o., 3. pont.

59. Nem látom okát, hogy eltérően értelmezzük e rendeletnek a szülői felelősséggel kapcsolatos, tagállami bíróságok joghatóságára vonatkozó egyéb rendelkezéseit, köztük az említett rendelet 10. cikkét. Egyáltalán nem tűnik ugyanis logikusnak, hogy valamely tagállam bíróságának harmadik országot érintő jogviszonyok esetén a 2201/2003 rendelet 8. cikkének (1) bekezdését kelljen alkalmaznia, és nem e rendelet 10. cikkét, harmadik országba történő jogellenes elvitel esetén.

60. Ezenkívül, mivel a 2201/2003 rendelet 10. cikke *lex specialisnak* minősül e rendelet 8. cikkének (1) bekezdéséhez képest, véleményem szerint, ha ez utóbbi rendelkezés alkalmazható egy tagállam és egy harmadik ország bíróságai közötti kapcsolatokat érintő jogvitákra, ugyanezt a következtetést kell levonni az említett 10. cikket illetően.

61. Egyébiránt a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a 2201/2003 rendelet, amint az a (2) és (21) preambulumbekezdéséből kitűnik, a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének elvén – amely egy valóságos jogi térség létrehozásához elengedhetetlen –, valamint a kölcsönös bizalom elvén alapul. Ez utóbbi elv mindegyik tagállamtól megköveteli, hogy – kivételes körülményektől eltekintve – úgy tekintse, hogy az összes többi tagállam tiszteletben tartja az uniós jogot, és különösen az uniós jog által elismert alapvető jogokat.[17]

62. Véleményem szerint a 2201/2003 rendelet 10. cikkének alkalmazása során az a tény, hogy valamennyi tagállam főszabály szerint tiszteletben tartja az uniós jogot, igazolja bizonyos feltételek mellett azon tagállam bíróságai joghatóságának elismerését, ahová a gyermeket jogellenesen vitték, és ahol szokásos tartózkodási helyet szerzett.

63. Ellenben, ha a gyermeket harmadik országba vitték el jogellenesen, az uniós jog által előírt együttműködés és kölcsönös bizalom nem alkalmazható. Következésképpen, tekintettel a 2201/2003 rendelet 10. cikkének összefüggésére, nem lehet e harmadik ország bíróságainak joghatóságát elismerni, beleértve azt az esetet, amelyben a jogellenesen elvitt gyermek ez utóbbi országban szerzett szokásos tartózkodási helyet.

c) A 2201/2003 rendelet 10. cikkének célkitűzései

64. A 2201/2003 rendelet (12) preambulumbekezdése szerint az e rendeletben előírt, joghatóságra vonatkozó szabályokat a gyermek mindenek felett álló érdekének figyelembevételével, és különösen a fizikai közelség alapján alakították ki. Ebből következik, hogy e rendelet azon elgondolásból indul ki, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének elsődlegesnek kell lennie.[18]

65. Az említett rendelet a (33) preambulumbekezdése alapján arra törekszik, hogy biztosítsa a gyermek alapvető jogainak tiszteletben tartását, ahogyan azt az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikke előírja.[19] E tekintetben a Charta 24. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy a hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek mindenek felett álló érdekének kell az *elsődleges szempontnak* lennie.

66. Általános jelleggel a 2201/2003 rendelet célja annak lehetővé tétele, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének megfelelően a hozzá legközelebbi, és ennélfogva a helyzetét és fejlődését legjobban ismerő bíróság hozhassa meg a szükséges határozatokat.[20] A 2201/2003 rendelet 8. cikke e célt úgy juttatja kifejezésre, hogy általános joghatóságot állapít meg azon tagállam bíróságai javára, amelyben a gyermek szokásos tartózkodási helye található.[21]

17 2020. november 19-i ZW ítélet (C-454/19, EU:C:2020:947, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

18 2014. november 12-i L ítélet (C-656/13, EU:C:2014:2364, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

19 2008. július 11-i Rinau ítélet (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 51. pont).

20 2010. november 9-i Purrucker ítélet (C-296/10, EU:C:2010:665, 84. pont).

21 2017. február 15-i W és V ítélet (C-499/15, EU:C:2017:118, 52. pont).

67. Ami az említett rendelet 10. cikkét illeti, az uniós jogalkotó a gyermek mindenek felett álló érdekét kívánta védeni a jogellenes elvitel vagy visszatartás sajátos esetében. A Bíróság így kiemelte, hogy ugyanezen rendelet célja a *gyermekek* tagállamok közötti *jogellenes elvitelétől visszatartás*, és jogellenes elvitel esetén a gyermekek visszavitelének haladéktalanul elérése. A Bíróság hozzátette, hogy a gyermek jogellenes elvitele – főszabályként – nem járhat azzal a következménnyel, hogy a joghatóság átszáll azon tagállam bíróságairól, amelyben az elvitelt közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, azon tagállam bíróságaira, amelybe a gyermeket vitték, még abban az esetben sem, ha a gyermek – a jogellenes elvitelt követően – ott szerzett szokásos tartózkodási helyet. Ennélfogva a 2201/2003 rendelet 10. cikkének a) és b) pontjában meghatározott feltételt megszorítóan kell értelmezni. [22]

68. Következésképpen a Bíróság kimondta, hogy még ha a jogellenesen elvitt gyermek másik tagállamban szokásos tartózkodási helyet is szerez, az a tagállam, amelyben az elvitelt megelőzően tartózkodott, főszabály szerint továbbra is joghatósággal rendelkezik a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben. Másképp megfogalmazva, egy jogellenes cselekmény, vagyis egy gyermeknek valamely szülője általi jogellenes elvitele, e gyermek mindenek felett álló érdekének védelme céljából, nem vonja maga után a szülői felelősségről határozathozatalra joghatósággal rendelkező bíróság megváltozását.

69. E célkitűzés a 2201/2003 rendelet előkészítő munkálataiból is egyértelműen kitűnik, amelyek szerint az a „tény, hogy a joghatóság automatikusan követi a gyermek szokásos tartózkodási helyének bármely változását, azzal a veszéllyel jár, hogy mesterséges joghatóságot hoz létre a gyermek felügyeletének megszerzése érdekében elkövetett jogellenes cselekmény révén” [23].

70. Nehezen elképzelhetőnek tűnik számomra, hogy a gyermekek jogellenes elvitelétől való visszatartás célja eltűnjön kizárólag azon okból, hogy a gyermeket harmadik országba vitték. Ellenkező esetben ugyanis elegendő lenne, hogy a szülő harmadik országba vigye jogellenesen a gyermeket – amely ország egyébiránt lehet, hogy valamely tagállam közvetlen közelében található –, ahhoz, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikke ne legyen alkalmazandó. A gyermeket így megfosztanák a mindenek felett álló érdekének védelmére irányuló, e rendelet által biztosított jogoktól.

71. A fenti megfontolásokra tekintettel véleményem szerint a 2201/2003 rendelet 10. cikkének kifejezései, e cikk összefüggése, valamint azon szabályozás célkitűzései alapján, amelynek részét képezi, megállapítható, hogy ha valamely tagállamban szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermeket jogellenesen harmadik országba visznek, e tagállam bíróságai időbeli korlátozás nélkül megtartják az e gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségről történő határozathozatalra vonatkozó joghatóságukat.

3. A jogellenesen harmadik országba vitt gyermek uniós polgárságának következményéről

72. A jelen ügyben a javasolt értelmezést erősíti az a tény, hogy a gyermek brit állampolgár, és e címen az alapeljárás tényállása idején uniós polgár volt.

73. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az EUMSZ 20. cikk az uniós polgár jogállását biztosítja mindenki számára, aki valamely tagállam állampolgára, azzal a céllal, hogy a tagállamok állampolgárainak alapvető jogállása legyen. [24]

22 2010. július 1-jei Povse ítélet (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 43–45. pont); 2018. április 10-i CV végzés (C-85/18 PPU, EU:C:2018:220, 51. pont).

23 Lásd: a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről és a tartással kapcsolatos ügyek tekintetében a 44/2001/EK rendelet módosításáról szóló tanácsi rendeletre irányuló, 2002. május 3-i bizottsági javaslat (COM(2002) 222 végleges, 12. o.].

24 2020. február 27-i Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (uniós polgár házastársa) ítélet (C-836/18, EU:C:2020:119, 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

74. Az uniós polgárság elsődleges és egyéni jogot ruház az Unió valamennyi polgárára annak érdekében, hogy szabadon mozoghassanak és tartózkodhassanak a tagállamok területén, a Szerződésben és az alkalmazására hozott intézkedésekben megállapított korlátozásokra és feltételekre is figyelemmel. [25]

75. Ennek alapján a Bíróság megállapította, hogy az EUMSZ 20. cikkel ellentétesek azok a nemzeti intézkedések, ideértve az uniós polgárok családtagjainak tartózkodását megtagadó határozatokat is, amelyek azzal a hatással járnak, hogy megfosztják az uniós polgárokat az uniós polgár jogállásuk révén biztosított jogok lényegének tényleges élvezetétől. [26]

76. Véleményem szerint a jelen ügy tárgyát képezőhöz hasonló ügyben egy ilyen ítélkezési gyakorlatot kell követni. Amikor ugyanis egy uniós polgársággal rendelkező gyermeket harmadik országba visznek, ha úgy tekintenénk, hogy ez utóbbi ország bíróságai rendelkeznek joghatósággal e gyermekkel kapcsolatban a szülői felelősségről történő határozathozatalra, azzal megszűnne minden kapcsolat az uniós joggal, holott az említett gyermek jogellenes elvitel vagy visszatartás áldozata. Márpedig véleményem szerint e jogellenes cselekmény nem foszthatja meg a gyermeket azon jogának tényleges gyakorlásától, hogy valamely tagállam bírósága vizsgálja az őt érintő szülői felelősséget.

77. Ebből következően az EUMSZ 20. cikk véleményem szerint megerősíti azon tagállam bíróságainak joghatóságát, amelyben az uniós polgársággal rendelkező gyermek a harmadik országba történő vitelét közvetlenül megelőzően szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett.

78. A 2201/2003 rendelet 10. cikke területi hatályának és alkalmazási feltételeinek teljes körű értékelése érdekében meg kell vizsgálni e cikk alkalmazásának a tagállamokra történő korlátozását támogató érveket.

4. A 2201/2003 rendelet 10. cikkének a tagállamokra korlátozott alkalmazását támogató érvekről

79. Először is a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy az UD ítélet 33. pontjában a Bíróság megállapította, hogy ellentétben a 2201/2003 rendelet egyes, joghatóságra vonatkozó rendelkezéseivel, így például 9., 10. és 15. cikkével, amelyek szövege szükségszerűen magában foglalja azt, hogy az alkalmazásuk a több tagállam bíróságai között felmerülő, lehetséges joghatósági kollízió függvénye, az említett rendelet 8. cikke (1) bekezdésének szövegéből nem következik, hogy e rendelkezés kizárólag az ilyen kollízióra irányuló jogvitákra korlátozódna.

80. Azonban e körülmény nem tűnik számomra meghatározónak valamely tagállam bíróságainak joghatóságát illetően egy gyermek harmadik országba történő vitele esetén. Ugyanis egy *a contrario* érvelésen alapuló *obiter dictumról* van szó. Márpedig egy ilyen értelmezés fogalmilag relatív és korlátozott jogi értékkel bír, mivel csupán a 2201/2003 rendelet 8. cikke (1) bekezdésének vizsgálata keretében használt érv. Ezenkívül a Bíróság ezen ítéletben nem értelmezte e rendelet 10. cikkét, mivel az ügy nem gyermek jogellenes elvitelére vonatkozott.

81. Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság az útmutatóra hivatkozik, amely kimondja, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikkének területi hatálya a tagállamokra korlátozódik. E tekintetben e bíróság ezen útmutató 4.2.1.1. pontját említi, amelynek értelmében „azzal a céllal, hogy a szülőket visszatartsa a gyermek tagállamok közötti jogellenes elvitelétől, a 10. cikk biztosítja, hogy azon tagállam bíróságai,

25 2020. február 27-i Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (uniós polgár házastársa) ítélet (C-836/18, EU:C:2020:119, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 2020. február 27-i Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (uniós polgár házastársa) ítélet (C-836/18, EU:C:2020:119, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

amelyben a jogellenes elvitelt vagy visszatartást megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett (»az eredeti eljárás helye szerinti tagállam«), a jogellenes elvitel után is megtartják joghatóságukat az ügy érdemében való döntésre. A joghatóság az új tagállam (»a megkeresett tagállam«) bíróságaira csak nagyon szigorú feltételek mellett ruházható át".

82. Márpedig megjegyzem egyfelől, hogy az útmutatóban a Bizottság nem vizsgálta a gyermek harmadik országba történő jogellenes elvitelének kérdését. Másfelől mindenesetre, még ha e dokumentum hasznos eszköznek is tekinthető a 2201/2003 rendelet értelmezéséhez, annak nincs kötelező ereje, és így nem kötelezheti a Bíróságot e rendelet értelmezése tekintetében. [27]

83. Harmadszor, a kérdést előterjesztő bíróság arra is hivatkozik, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikkét úgy kell értelmezni, mint amelynek a területi hatálya a tagállamokra korlátozott, azzal az indokkal, hogy ellenkező esetben az eredeti eljárás helye szerinti tagállam által megtartott joghatóság időbeli korlátozás nélkül továbbra is fennállna. E bíróság szerint e tagállam a joghatóságát illetően így erősebb helyzetben lenne egy harmadik országgal szemben, mint egy tagállammal szemben, [28] amit nagyon nehezen lehetne megérteni.

84. Nem értek egyet ezzel az elemzéssel. Amint azt a jelen indítvány 61. pontjában megjegyeztem, a 2201/2003 rendelet a tagállami bíróságok közötti együttműködésen és kölcsönös bizalmon alapul, ami bizonyos feltételek mellett lehetővé teszi a joghatóság e bíróságok közötti átruházását. Mivel az együttműködés és kölcsönös bizalom nincs előírva, ha harmadik ország bíróságairól van szó, számomra igazoltnak és e rendelettel összhangban lévőnek tűnik, hogy azon tagállam bíróságai, amelyben a harmadik országba történő jogellenes elvitelt közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül továbbra is joghatósággal rendelkezzenek, e gyermek mindenek felett álló érdeke védelmének biztosítására.

85. Negyedszer, azt lehetne állítani, hogy a gyermeknek harmadik országba történő jogellenes elvitele esetén a 2201/2003 rendelet nem alkalmazható, és ezért az 1996. évi Hágai Egyezményre kell hivatkozni, amelynek 7. cikkét e rendelet 10. cikkével nagyon hasonló megfogalmazással szövegezték. Ezen egyezmény alkalmazása ellenben feltételezi, hogy az érintett harmadik ország csatlakozott az egyezményhez. Márpedig a jelen esetben India nem részese az említett egyezménynek. Következésképpen a jelen ügyben nem kell vizsgálni, hogy a 2201/2003 rendelet hogyan egyeztethető össze az 1996. évi Hágai Egyezménnyel [29]. Csupán megjegyzem, hogy ezen ügy azt mutatja, hogy amennyiben egy gyermek szokásos tartózkodási helye a jogellenes elvitelt közvetlenül megelőzően valamely tagállamban volt, a 2201/2003 rendelet 10. cikke alkalmazásának hiányát nem mindig tudja pótolni az 1996. évi Hágai Egyezmény 7. cikkének alkalmazása.

86. Ötödször, az 1996. évi Hágai Egyezmény alkalmazásának hiányában vagy a tagállam és az érintett harmadik ország közötti kétoldalú egyezményre kell hivatkozni, vagy e tagállamnak a bíróságok joghatóságára vonatkozó nemzeti szabályaira a 2201/2003 rendelet 14. cikke alapján. Mindazonáltal nem lehet vélelmezni, hogy e nemzeti szabályok a gyermek mindenek felett álló érdekének szükségszerűen ugyanolyan vagy magasabb szintű védelmét biztosítják harmadik országba történő jogellenes elvitel esetén, mint a 2201/2003 rendelet. A jelen esetben így a kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy az 1986. évi családjogi törvény 1–3. cikke nem ír elő további joghatósági feltételt az e rendelet által előírtakhoz képest.

27 Lásd analógia útján: 2019. május 8-i Inspecteur van de Belastingdienst ítélet (C-631/17, EU:C:2019:381, 41. pont).

28 Amennyiben a 2201/2003 rendelet 10. cikke bizonyos feltételek mellett elismeri a joghatóság tagállami bíróságok közötti átruházását.

29 Az 1996. évi Hágai Egyezmény 52. cikkének (3) bekezdése értelmében „[a]z egy vagy több Szerződő Állam által az ezen Egyezmény hatálya alá tartozó ügyekre vonatkozóan megkötött megállapodások az ilyen Államok és más Szerződő Államok közötti kapcsolatokban nem érintik ezen Egyezmény rendelkezéseinek az alkalmazását". E rendelkezés így véleményem szerint azt mondja ki, hogy amennyiben a jogviszonyok valamely tagállamot és egy ezen Egyezményben részes harmadik országot érintenek, az Egyezménynek elsőbbsége van a 2201/2003 rendelettel szemben.

87. Hatodszor, a tárgyaláson az anya és a Bizottság arra hivatkozott, hogy harmadik országba történő jogellenes elvitel esetén, amennyiben azon tagállam bíróságai, amelyben a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül megtartják a joghatóságukat, összeütközés állhat fenn e harmadik ország bíróságaival, amelyekhez a szülők valamelyike fordul, és amely nem ismeri el az uniós bíróság joghatóságát.

88. Ez a probléma azonban egyrészről a 2201/2003 rendelet 8. cikke (1) bekezdésének alkalmazása esetén is fennáll. E helyzet azonban nem akadályozta a Bíróságot az UD ítéletben annak elismerésében, hogy e rendelkezés alkalmazható valamely tagállam és egy harmadik ország bíróságai közötti jogviszonyokat érintő jogvitákra. Másrészről valamely tagállam és egy harmadik ország bíróságai közötti esetleges összeütközés a globális hatállyal rendelkező uniós jogszabályok velejárója. Egy ilyen esetleges összeütközés véleményem szerint nem elegendő ahhoz, hogy a gyermeket megfosszák a mindenek felett álló érdekének védelmétől harmadik országba történő jogellenes elvitel esetén.

89. Következésképpen számomra egyik érv sem tűnik olyan jellegűnek, hogy megkérdőjelezze a 2201/2003 rendelet 10. cikkének értelmezését, amely szerint azon tagállam bíróságai, amelyben a jogellenes elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül megtartják joghatóságukat az e gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségről történő határozathozatalra, amennyiben az említett gyermeket harmadik országba vitték jogellenesen, beleértve azt is, amikor e gyermek e harmadik országban szokásos tartózkodási helyet szerez.

B. A 2201/2003 rendelet 12. cikkéről

90. Amennyiben a Bíróság nem értene egyet ezzel az elemzéssel, és úgy ítélné meg, hogy a 2201/2003 rendelet 10. cikkének alkalmazását kizárólag a tagállamok közötti jogviszonyokra kell korlátozni, meg kell vizsgálni, hogy e rendelet 12. cikke mindazonáltal lehetővé teszi-e az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló ügyben történő határozathozatal céljából a joghatóságnak valamely tagállam bíróságaira ruházását.

91. E tekintetben az említett rendelet 12. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy a tagállam bíróságai joghatósággal rendelkeznek a szülői felelősséggel kapcsolatban az e cikk „(1) bekezdésében említett eljárásoktól eltérő eljárások esetében”, amennyiben egyrészt a gyermeket szoros kötelék fűzi az említett tagállamhoz, különösen ha a szülői felelősség jogosultjainak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik az adott tagállamban, vagy a gyermek az adott tagállam állampolgára, másrészt az eljárás valamennyi részes fele kifejezetten vagy egyéb egyértelmű módon elfogadta a bíróságok joghatóságát a bírósághoz fordulás időpontjában, és az a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja. Az említett cikk (1) bekezdése pontosítja, hogy amennyiben az ott felsorolt feltételek teljesülnek, a házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelem tekintetében a 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bíróságainak van joghatósága az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősségre vonatkozó ügyek elbírálására is. [30]

92. A 2201/2003 rendelet 12. cikkének (3) bekezdése előírja tehát, hogy az eljárásban részes felek között legkésőbb az eljárást megindító vagy azzal egyenértékű irat választott bírósághoz való benyújtásának időpontjáig kifejezett vagy legalábbis egyértelmű megállapodásnak kell létrejönnie a joghatóságról. [31]

30 2014. november 12-i L ítélet (C-656/13, EU:C:2014:2364, 39. pont).

31 2014. november 12-i L ítélet (C-656/13, EU:C:2014:2364, 56. pont).

93. A jelen esetben a kérdést előterjesztő bíróság utal arra, hogy a gyermek szokásos tartózkodási helye Indiában van. E bíróság azonban azt is kimondja, hogy abban az időpontban, amikor hozzá fordultak, vagyis 2020. augusztus 26-án, az anya sem kifejezetten, sem más, egyértelmű módon nem fogadta el, hogy a brit bíróság joghatósággal rendelkezik a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó kérdések elbírálására. Következésképpen úgy vélem, hogy a 2201/2003 rendelet 12. cikkének (3) bekezdése nem alkalmazható az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló ügyben.

94. Egyébiránt e rendelet 12. cikkének (4) bekezdése előírja, hogy amennyiben a gyermek egy olyan harmadik állam területén rendelkezik szokásos tartózkodási hellyel, amely nem szerződő fele az 1996. évi Hágai Egyezménynek, az e cikk szerinti joghatóság úgy tekintendő, mint amely a gyermek érdekét szolgálja, különösen ha megállapítják, hogy nincs lehetőség eljárás lefolytatására az adott harmadik államban. Azonban mivel nem minden fél ismerte el kifejezetten vagy más egyértelmű módon a kérdést előterjesztő bíróság joghatóságát, véleményem szerint e rendelkezés a továbbiakban nem alkalmazható az alapeljárás tárgyát képezőhöz hasonló ügyben.

95. Abban az esetben, ha a Bíróság úgy ítélné meg, hogy a 2201/2003 rendelet 10. és 12. cikke nem alkalmazható a jelen ügyben, az UD ítélet 41. és 42. pontjára tekintettel azt javasolom, hogy ne utasítsa el a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmet mint elfogadhatatlant, hanem állapítsa meg a hatáskörének hiányát.

VI. Végkövetkeztetés

96. A fenti megfontolások összességére figyelemmel azt javasolom, hogy a Bíróság a High Court of Justice (England & Wales), Family Division (felsőbíróság [Anglia és Wales], családjogi kollégium, Egyesült Királyság) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre a következő választ adja:

A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 10. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azon tagállam bíróságai, amelyben a jogellenes elvitelt vagy visszatartást közvetlenül megelőzően a gyermek szokásos tartózkodási hellyel rendelkezett, időbeli korlátozás nélkül megtartják joghatóságukat az e gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségről történő határozathozatalra, amennyiben az említett gyermeket harmadik országba vitték, beleértve azt is, amikor e gyermek e harmadik országban szokásos tartózkodási helyet szerez.